

FYLKESVALGPROGRAM

2019-2023

SENTERPARTIET

TROMS OG FINNMARK

Innhold

Troms og Finnmark – mulighetenes landsdel	2
Kapittel 1. Aktiv næringsutvikling i hele Troms og Finnmark	2
1.1 Troms og Finnmark – Norges største Sjømatfylke.....	3
1.2 Arktisk landbasert matproduksjon.....	5
1.3 Mineralnæringen	6
1.5 Energi og petroleum.....	7
Kapittel 2. Infrastruktur og Samferdsel	8
2.1 Fylkesveiene.....	8
2.2 Kollektivtilbud	9
2.3 Skredsikring.....	9
2.4 Fly	9
2.5 Jernbane	10
2.6 Sjøfart	10
2.7 Kommunikasjon, bredbånd/fiber/mobildekning.....	10
2.8 Fiskerihavner.....	11
Kapittel 3. Kompetanse, opplæring og forskning	11
3.1 Videregående opplæring.....	11
3.2 Voksenopplæring	12
3.3 Fagskoleutdanning	12
3.4 Høyere utdanning	13
Kapittel 4. Kultur, idrett, folkehelse og frivillighet	14
4.1 Kultur og kulturarv	14
4.2 Kulturinstitusjoner og virksomhet.	14
Kapittel 5. Helse	15
5.1 Folkehelse	15
5.2 Tannhelse.....	16
5.3 forebygging og ettervern av psykisk og fysisk helse.	16
Kapittel 6. Klima, Miljø og ressursforvaltning	16
6.1 Klima og Miljø	17
6.2 Rovilt.....	17
6.3 FEFO/Statsgrunn	18
Finnmarkseiendommen / FEFO.....	18
Kapittel 8. UNGDOM	19
Kapittel 9 Forsvar i nord	20

9.1 Beredskap	21
Kapittel 10 Internasjonalt arbeid	22
10.1 Barentsamarbeidet	22

TROMS OG FINNMARK – MULIGHETENES LANDSDEL

Senterpartiet vil bygge samfunnet nedenfra. Vi er opptatt av et samfunn med frie selvstendige mennesker som tar ansvar for sitt eget liv, for fellesskapet og for naturen og miljøet.

Vi sier et klart nei til sentraliseringen som regjeringen har forsøkt å gjennomføre på mange områder. Sp har hele veien kjempet *mot tvangssammenslåingen av Troms og Finnmark*, og vi vil arbeide for å få opphevet sammenslåingen etter stortingsvalget i 2021. Vi vil arbeide for at Finnmark og Troms skal bestå som egne valgkretser til Stortinget, som i dag.

Senterpartiet vil videreutvikle et livskraftig næringsliv i hele Troms og Finnmark. Vi vil videreutvikle et godt, likeverdig og offentlig desentralisert tjenestetilbud, uavhengig av hvor den enkelte bor. Mer ansvar og myndighet må plasseres lokalt, der folk lever og tjenestene skal produseres. Helse, skole og velferd skal være godt utbygd. Senterpartiet er opptatt av å desentralisere fylkeskommunale oppgaver til flere steder i Troms og Finnmark. Tromsø blir fylkeshovedstaden i det tvangssammenslåtte fylket Troms og Finnmark med ledelsesfunksjoner i Vadsø og Tromsø, så lenge Troms og Finnmark er sammenslått. Senterpartiet jobber for at tvangssammenslåingen skal oppheves i 2021. De fleste fylkeskommunale arbeidsplasser finnes utenfor Vadsø og Tromsø, slik vil det også være i framtiden.

Senterpartiet ønsker å utvikle mulighetene i nord for å skape livskraftige samfunn preget av optimisme, nyskaping og fremtidstro, slik at ungdommen vår ønsker å satse i landsdelen. Vi er opptatt av utvikling i distriktene, i tettsteder og i byene, til beste for befolkningen.

Nord-Norge er mulighetenes landsdel, rik på ressurser i et globalt spennende område med sterkt fokus fra den øvrige verden. Utvikling og forvaltning av naturressursene nært oss skal bidra til lokale ringvirkning og nye arbeidsplasser i hele regionen. Det er også knyttet stor sikkerhetspolitisk interesse til området som følge av endringer og mulighetene i Arktisk.

For at Nord-Norge fortsatt skal ha gode framtidsutsikter, og at landsdelens potensial med tanke på verdiskaping og positiv samfunnsutvikling skal gis utviklingsrom, må infrastruktur, kompetanse, positiv næringsutvikling og samhandlingsgrep øst-vest prioriteres nasjonalt. Da trengs også et sterkt regionalt folkevalgt nivå med flere oppgaver, større ansvar og oppgaver som kan gi landsdelen tyngde og kraft. Det trengs mindre statlig byråkratisk styring nasjonalt, og mer folkevalgt styring regionalt og lokalt. Fylkeskommunen bør overta flere oppgaver som i dag ligger hos fylkesmannen, og hos regionale statlige myndigheter. Framtida er nordnorsk, da må makt, myndighet og prioriteringer gjenspeile det.

I de siste årene har også Nord-Norge vært den delen av landet med mest positiv utvikling med hensyn på verdiskaping. Senterpartiet vil legge til rette for å ta mulighetene i bruk for å legge til rette for økt bosetting og livskraftige lokalsamfunn. For Senterpartiet er det viktig å utvikle en politikk basert på vår historie og vårt flerkulturelle særpreget, der samisk og kvensk språk, kultur og identitet har en tydelig posisjon.

Senterpartiet mener at innbyggerne i Finnmark skal beholde råderetten over og avkastning fra Finnmarkseiendommen. På samme måte skal utbytte fra Troms Kraft AS øremerkes tiltak i Troms, og selskapet skal ikke avhendes. Ved en oppløsning av tvangssammenslåingen skal hele eierskapet av Troms kraft AS gå tilbake til Troms fylke og kommunene i Troms, i tråd med den etablerte selskapsmodellen i holdingselskapet.

KAPITTEL 1. AKTIV NÆRINGSUTVIKLING I HELE TROMS OG FINNMARK

Senterpartiet er opptatt av å ta mulighetene i Troms og Finnmark i bruk. Fylkeskommunen har en viktig rolle som samfunnsutvikler og regional utviklingsaktør. Senterpartiet er opptatt av at fylkeskommunen skal legge til rette for lokal og regional verdiskaping innenfor de områdene der fylket har et særlig stort potensial for utvikling: Sjømat, reiseliv, landbruk, reindrift, mineraler, energi og petroleum, samt leverandørnæringer i tilknytning til disse næringene.

Senterpartiet er opptatt av at fylkeskommunen gjennom sin rolle som samfunnsutvikler og regional utviklingsaktør skal legge til rette for matproduksjon og næringsutvikling i hele fylket, som grunnlag for livskraftige lokalsamfunn.

Dette innebærer særlig utbygging av infrastruktur for å legge til rette for næringsutvikling, samhandling med kommunene om tilgang til næringsarealer i sjø og på land, og samhandling med kompetansemiljø og kompetanseinfrastruktur i Troms og Finnmark. I tillegg et videregående skoletilbud og fagskoletilbud som er tett knyttet opp mot næringsmulighetene i Troms og Finnmark. I tillegg er det viktig at fylkeskommunen har en tett samhandling med høyere utdanningsinstitusjoner og forskningsmiljø for å legge til rette for utvikling i fylket, samt bidrar med tilrettelegging for desentralisert høyere utdanning via studiesentre i fylket.

Senterpartiet er opptatt av å legge til rette for nytenkning, og bidra til å skape en kultur der næringskreativitet og innovasjon får god plass. Vi er opptatt av å anerkjenne gründere og bedrifter med nye tanker og ideer. Det er helt avgjørende at ildsjelene og nytenkerne blir heiet fram, at vi alle feirer deres fremgang og suksess, og at vi utnytter potensialet i hvert eneste lokalsamfunn i fylket. Senterpartiet er opptatt av videre satsing på næringshager og inkubatorer, og tilrettelegge for en slik utvikling. I denne sammenhengen er det også viktig å legge vekt på at en kultur for innovasjon og gründerskap må starte med de yngste. Det viktigste i denne sammenhengen er at vi bruker tid på barn og ungdom og støtter deres kreativitet og nysgjerrighet, og Senterpartiet er opptatt av økt satsing på Ungt Entreprenørskap.

Vi vil:

- arbeide for å øke andelen regionale utviklingsmidler.
- bidra til kommunale næringsfond.
- at Innovasjon Norge/Arktis skal ta en større andel av toppfinansiering innenfor prioriterte næringer.
- arbeide for økt forsknings- og utviklingsvirksomhet i Troms og Finnmark.
- arbeide for økt tilgang til risikovillig kapital ved å styrke bruken av nasjonale fond.
- opprette regionalt investeringsfond for prioriterte næringer.
- sikre konkurransekraften i distriktene gjennom distriktpolitiske virkemidler og ordninger, slik at næringslivet også i framtida skal være mangfoldig og variert.
- ha et tettere samarbeid og samspill mellom utdanningsinstitusjoner og offentlig og privat sektor for å styrke innovasjon i næringslivet og bedre gründernes kår.
- ha et virkemiddelapparat som løfter innsatsen når det gjelder nettverksprogram, såkornkapital, næringshager og inkubatorer.
- bruke ulike næringspolitiske virkemidler innenfor ulike sektorer for å sikre omstilling, innovasjon og nyskaping, og konkretisere dette i samarbeid med de ulike bransjene.
- sikre at entreprenørskap er et gjennomgående tema i utdanningsløpet gjennom samarbeid med Ungt Entreprenørskap.

1.1 TROMS OG FINNMARK – NORGES STØRSTE SJØMATFYLKE

Senterpartiet vil at Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon. Vi vil styrke Norges allerede sterke posisjon som sjømatnasjon på det globale markedet, og på den måten bidra og ta ansvar for å øke mattilførselen og styrke matsikkerheten i en verden med stor befolkningsvekst.

Troms og Finnmark har særegne muligheter knyttet til vår lange kystlinje og beliggenhet i nord. Våre kyst- og havområder er viktige for å sikre mat og for å skape verdier. Senterpartiet vil at fiskeri- og havbrukspolitikken skal utformes slik at den kan bidra til å sikre lønnsomme bedrifter både på hav og land, konkurransedyktighet, samt økt markedsfokus. I tillegg til å ivareta distriktpolitiske målsettinger som arbeidsplasser og bosetting i kystsamfunn. Senterpartiet vil legge til rette for økt videreføring i Troms og Finnmark innen både fiskerinæringen og havbruksnæringen.

Verdiskaping i havbruksnæringen

Mulighetene for framtidens havbruk er store, og Senterpartiet er opptatt av at det skal legges til rette for videre vekst og bærekraftig utvikling i havbruksnæringen, samtidig som miljøet og livet i havet blir ivaretatt. Det er viktig å sikre tilgang på gode sjølokaliteter for havbruksnæringa, og nødvendig landareal for settefiskproduksjon, som grunnlag for en bærekraftig havbruksnæring og sikrer god dyrevelferd. Senterpartiet vil intensivere tiltak og virkemidler for å hindre rømming, og spredning av lakselus. Næringa og myndighetene må bidra med midler til forskning og utvikling, slik at en sikrer en enhetlig og bærekraftig forvaltning av havbruksnæringen. Senterpartiet vil fortsatt være en pådriver for at skatter og avgifter fra havbruksnæringen i større grad skal tilbakeføres til kommuner som setter av areal og er vertskap til havbruksanlegg. Senterpartiet mener det er avgjørende å sikre utvikling i fiskeri- og havbruksnæringen gjennom forutsigbare rammebetingelser.

Fiskeriene - en nøkkelnæring langs kysten

Ressursene i havet og langs kysten er fellesskapets eiendom og skal sikres for framtidige generasjoner gjennom bærekraftig forvaltning og nasjonal råderett. Bærekraftig ressursforvaltning er viktig for å sikre både en lønnsom og innovativ fiskerinæring og fiskeindustri. Fiskeriresursene skal fortsatt eies av det norske folk i fellesskap. Vi vil forvalte ressursene, rettigheter og kvoter på en måte som ikke bidrar til sentralisering verken innad i regioner eller mellom landsdeler. Senterpartiet vil sørge for en variert fiskeflåte. Kystfisket har i århundrer vært en grunnpilar i sysselsetting og verdiskaping langs kysten. Fiskerieressursene skal videreutvikles ved å bygge på fortrinnet vi har i tilgangen på ferskt råstoff av høy kvalitet. Senterpartiet krever at pliktsystemet blir håndhevet for å sikre at trålere eiet av fiskeindustrien, og som har fått fiskekvoter med leveringsplikt, faktisk leverer fisk til lokalsamfunnene i tråd med intensjonene i pliktsystemet. Alternativet vil være, om dette ikke skjer innen 2 år, at kvoter tilbakeføres fra disse selskapene til kystflåten.

Vi vil:

- støtte opp om verdiskaping og aktivitet langs kysten gjennom videreutvikling av en bærekraftig fiskerinæring og havbruksnæring
- opprettholde en differensiert og fiskereid flåte, med spredt eierskap med forankring i fiskeriavhengige samfunn
- videreutvikle og prioritere kystflåten
- at deltakerloven og fiskesalgslagsloven opprettholdes, samt håndheve aktivitetskravet i deltakerloven.
- ikke gå inn for strukturering av kystflåten under 11 meter
- opprettholde en differensiert og fisker-eid flåte med spredt eierskap.
- la kriteriene for fordeling av kvoter mellom de enkelte fartøygruppene ligge fast.
- utrede overgang fra kjøp og salg av kvoter og til tildeling av kvoter og konsesjoner til unge rekrutter når den eldre generasjon takker av. De som har kjøpt deltakerrettigheter, konsesjoner eller kvoter, må ikke lide noe tap ved en eventuell endring.
- øke fiskerfradraget.
- gjeninnføre ordningen med fiskerirettleder.
- styrke Kystvakta og kystberedskapen, inklusiv Redningsselskapet, for å bidra til økt sikkerhet og samordning av denne.
- gjenopprette kystradioen i Vardø.
- videreføre redusert sats på CO2-avgift for fiskerieressursene.
- at det sikres rekruttering til fiskerinæringen gjennom rekrutteringskvoter.
- legge til rette for økt lokal videreforedling av fisk i Troms og Finnmark.
- sikre en desentralisert mottaksstruktur gjennom å sette av midler over statsbudsjettet til føringsordninger og mottaksstasjoner uten andre alternativer for levering.
- at fylkeskommunen er aktiv tilrettelegger sammen med kommunene for å sikre oppdaterte kystsoneplaner, slik at et settes av tilstrekkelige og bærekraftige arealer langs kysten til sjømatproduksjon.
- at fylkeskommunen sammen med sjømatnæringen skal bidra til økt rekruttering til de «blå linjene» ved de videregående skolene.
- at sentrale «sjømatveier» i fylket prioriteres i samferdselsplaner.
- arbeide for utbedring av fiskerihavner for å sikre gode og trygge havner for fiskeflåten langs kysten.
- at kommunene skal få mer igjen for å avsette areal til havbruksnæringen.
- legge til rett for satsing på innlandsfiskeoppdrett.
- stimulere til økt utnyttelse av fiskeressursene i ferskvann.

1.2 ARKTISK LANDBASERT MATPRODUKSJON

Senterpartiet vil legge til rette for økt matproduksjon i Troms og Finnmark, og styrke det arktiske landbruket. Matproduksjon fra bønder i vår region vil i fremtiden være med å sikre vår selvforsyning av mat. Klima i nord bidrar til at bruken av sprøytemidler reduseres. Kortreist mat gir oss tryggere og renere produksjon av kvalitetsprodukter fra fylket. Kortreist mat bidrar også til mindre bruk av sprøytemidler og gir oss mer trygg og ren produksjon av kvalitetsprodukter fra fylket. Det arktiske landbrukets viktigste grunnpilar skal fortsatt ha basis i utmarksbeiter og produksjon av melk, kjøtt og gras, samt utnyttelse av utmarksbeite.

Senterpartiet vil utvikle et framtidrettet arktisk landbruk i Troms og Finnmark, som kan utnytte de fortrinn vi har i nord. Dette innebærer tilrettelegging for utvikling av så vel tradisjonelt landbruk som småskaladrift. Senterpartiet vil arbeide for å videreutvikle disse arbeidsplassene og bidra til nyskaping innen landbruket.

Landbruk

Landbruk er en viktig forutsetning for næringsliv og bosetting i bygdene. Det fremtidige målet i landbrukspolitikken må være selvforsyning i landsdelen av de landbruksproduktene som kan produseres her. Dermed vil en oppnå flere arbeidsplasser, styrket bosetting i distriktene, og en bedre beredskap i krisesituasjoner.

Det arktiske landbruket i Troms og Finnmark foregår i et marginalt område. Enhetene er små sett ut fra et nasjonalt og internasjonalt perspektiv. Klima, topografi og struktur setter spesielle betingelser. Det må derfor arbeides aktivt fra fylkeskommunens side slik at rammebetingelsene for landbruket her skal være tilfredsstillende. Den fylkeskommunale satsinga på jordbruk bør derfor bli mer målrettet, og Senterpartiet vil arbeide for at jordbruket også er en del av regjeringas nordområdesatsing.

Det er kulturlandskap som gjør Troms og Finnmark til et trivelig sted å leve, og bidrar til at landsdelen blir stadig mer attraktivt for turister. Bevaring av kulturlandskapet med dyrkamark og beiting av utmarka vil opprettholde dette.

Reindrift

Reindriften nyttiggjør seg utmarksressursene i fjellområdene og har et stort potensial for økt verdiskaping gjennom sine særegne produkter. Reindrift er en viktig samisk næring, og en viktig språk- og kulturbærer. Det er en forutsetning for næringens eksistens og legitimitet at ressursene utnyttes på en økologisk bærekraftig måte. Det er også viktig at reindriftnæringen sikres forutsigbare rammevilkår. Senterpartiet vil bidra til at næringen får utnyttet det store potensialet for verdiskaping som finnes ved å bedre markedsføring og salg av foredlede reinprodukter. Det vil skape næringsmuligheter iblant annet kulturformidling og turisme.

Vi vil:

- at den norske jordbruksmodellen, der de 4 grunnpilarene jordbruksavtale, markedsregulering, sterkt importvern og særskilte lover for jordbruksproduksjon og jordbrukseiendommer ikke svekkes.
- legge til rette for videre satsing innen arktisk landbruk. Bidra til utvikling med til kortreist mat, med basis i lokale råvarer og småskala mat, samt fokusere på utfordringer i forbindelse med distribusjon av nisjeprodukter.
- legge forholdene til rette for både heltidsjordbruk og jordbruk i kombinasjon med annen virksomhet.
- arbeide for å opprettholde en selveiende bondestand ved en skjerpet praktisering av bo- og driveplikten.
- arbeide for at langsiktige leieavtaler på jordarealer kan oppnås.
- at det totale ressursgrunnlaget hos den enkelte må ligge til grunn ved planlegging og utbygging.
- opprettholde kulturlandskapet og synliggjøre verdien av det, spesielt i forhold til utvikling av reiselivet.
- at det satses sterkere på landbruksforskning i landsdelen, særlig innen planteforedling.
- bidra til styrking og videreutvikling av næringsmiddelindustrien.
- sikre at jordbruket gis muligheter til innovasjon gjennom å styrke støtte til produktutvikling, nyskaping, merkevarebygging og FoU i regionen.

- utvikle gode støtteordninger for investeringer og planlegging av landbruksbygg og generasjonsskifte, gjennom å gi støtte til modernisering og investering i jordbruket til unge bønder.
- satse på utvikling av skogen og arktisk tre som mulighet for verdiskaping. Stimulere til større avvirkning av hogstmoden skog i fylket, samt å øke innsatsen for kultiveringsarbeid i skogen innen rammen for en bærekraftig utvikling.
- arbeide for økt av bruk og foredling av lokale skogprodukter, både til tradisjonell trelast, energi fra skog, samt nye bruksområder.
- styrke samarbeidet mellom landbruksnæringa og de videregående skolene med naturbrukslinje.
- at arktisk landbruk blir styrket som studium ved Norges arktiske universitet.
- at de enkelte reinbeitedistrikt må sikres tilstrekkelig ressurser slik at de får mulighet for å delta aktivt i planprosesser, for å finne frem til gode totalløsninger til beste for alle parter.
- tilrettelegge for bedre infrastruktur for slakting av rein og bufe.
- hindre tap av beiterett i utmark som følge av rovviltpolitikken.
- aktivt jobbe for at bestandsmålene for fredet rovvilt i regionen er på et nivå som gjør aktivt beitebruk mulig, dermed og sikre effektivt uttak av rovdyr
- at det innføres vernestopp i fylkestingsperioden av natur og friluftsområder i landsdelen.

1.3 MINERALNÆRINGEN

Senterpartiet er opptatt av å legge til rette for å ta ut verdiene som ligger i norske mineraler og bergarter. Mineralnæringen må utvikles på en miljømessig måte slik måte at hensynene til sysselsetting, verdiskaping, lokal kompetanseutvikling og miljø blir ivaretatt. Utvinning av mineraler må gjøres i samråd med primær- og havbruksnæringene.

Senterpartiet er opptatt av at fylkeskommunen sammen med andre offentlige instanser bidrar til å legge til rette for utvikling i mineralnæringen. I denne sammenheng er satsing på forskning og utvikling av leverandørindustri av sentral betydning.

Vi vil:

- at fylkeskommunen gjennom samarbeid med mineralnæringen, forsknings- og utdanningsinstitusjoner skal bidra med tilrettelegging for utvikling av næringen.
- styrke utdanning innen gruvenæringen
- at mineralavgift av utvinnede mineraler tilfaller berørte kommuner

1.4 Reiseliv

Reiseliv er i dag en viktig næring i Troms og Finnmark både for sysselsetning og verdiskaping og det vil bli stadig viktigere for å utvikle nye arbeidsplasser. Vi mener at en samlet markedsføring og produktutvikling er viktig for å oppnå dette. Det særegne som Troms og Finnmark har å tilby, reiseliv og turisme, har lenge vært en stor og viktig næring i nord. Det vil bli stadig viktigere å utvikle nye arbeidsplasser både for sysselsetning og verdiskaping, og konkurransen fra internasjonale selskaper. Vakker natur, den samiske kulturen, midnattssol, mørketid, nordlys og det eksotiske i å være del av en geografisk ytterkant i Europa har ført til at mange ønsker å besøke landsdelen. Det er særlig innen vinterturismen og «nordlys-turismen» at veksten de senere år har vært størst. Dette bør markedsføres enda mer enn i dag. Konkurransen fra våre naboland er hard, og det er på kunnskap om markedet og markedsføring og kvalitet i tilbudet at Troms og Finnmark skal vinne. Den fylkeskommunale satsingen på turisme må økes.

Vi vil:

- legge til rette for vekst i turistnæringen og da med særlig vekt på miljø- og økoturisme som forankres i vår regionale kultur og tradisjon. Samt styrke utdanningen innen reiseliv.
- tilføre ressurser til utvikling av økt samarbeid mellom mindre lokale bedrifter som sikrer mulighet for å tilby komplette turisttilbud.
- at regelverket for turistfiske må overholdes, aktørene må ansvarlig gjøres

- at nasjonal turistveg med tilhørende infrastruktur må utvikles videre
- samarbeid med andre viktige næringer og sektorer slik som sjømat, landbruk, reindrift, kultur og festivaler for utvikling av reiselivet
- tilrettelegge for at eksisterende verna områder i Troms og Finnmark kan brukes i reiselivssammenheng samtidig som at verneformålene bevares, samt bidra til utvikling av besøkssenter for nasjonalpark i Troms og Finnmark
- arbeide for videreutvikling av regionale charterfond for å få økt turisttrafikk fra utlandet
legge til rette for dispensasjon for persontransport for reiselivsaktører.
- at det utarbeides et nytt regelverk for turistfiskeaktører som tar høyde for dagens utfordringer i forhold til volum og kontroll. Gjennom dette regelverket må aktørene kunne ansvarlig gjøres.
- styrke flyrutetilbudet til Finnmark.
- legge til rette for veksten i reiselivet er det svært viktig å etablere bærekraftig besøksforvaltning. Dette for å sikre nødvendig tilrettelegging, informasjon, søppelhandtering, toalettfasiliteter og regulering, slik at utfartsområder og reisestrekninger ivaretas.

1.5 ENERGI OG PETROLEUM

God kapasitet på strøm er av avgjørende betydning i Troms og Finnmark. Noe som er viktig for å sikre kommunikasjonslinjer, mulighet for næringsvirksomhet, utvikling og beredskap. Senterpartiet vil arbeide for at alle skal ha tilgang på lik forsyningssikkerhet for strøm og bredbånd i hele fylket.

Petroleum

Senterpartiet er opptatt av at den økte petroleumsvirksomheten i nord skal gi ringvirkninger i form av verdiskaping, velferd og sysselsetting i Nord-Norge. Senterpartiet vil arbeide for satsing innen næringsutvikling, leverandørutvikling og kompetansebygging for å oppnå dette. Landsdelen har sterke tradisjoner i tradisjonell verfts- og verkstedindustri, som gir et godt utgangspunkt for aktiv deltakelse i olje- og gassnæringen. Utviklingen i nord-områdene, og spesielt perspektivene knyttet til petroleumaktivitet i Barentshavet, åpner nye muligheter for næringsutvikling og verdiskaping i Nord-Norge.

Over tid er det bygd opp sterke oljemiljø i Harstad og Hammerfest som Senterpartiet mener det er viktig å bygge videre på, og at tillagte oppgaver opprettholdes og videreutvikles. I tillegg mener Senterpartiet at det er viktig at Tromsø med sitt forsknings- og kompetansemiljø i sterkere grad må delta aktivt i utviklingen av oljeindustrien i nord. Senterpartiet vil arbeide for videreutvikling av disse kompetansemiljøene, samt viktige næringsmiljø som er etablert i Tromsø innenfor denne sektoren.

Senterpartiet mener den nye geopolitiske situasjonen i nord med energi i sentrum betyr nye utfordringer, samt store muligheter for Troms og Finnmark. For å lykkes kreves det imidlertid en aktiv politikk og en bevisst satsing for å legge til rette for at landsdelen får sin andel av den aktivitet og verdiskaping som følger av petroleumsutviklingen i Barentshavet. Samtidig må hensynet til miljø og bærekraftig forvaltning, basert på kompetanse, ha et sterkt fokus.

Når det gjelder oljeomlastning, og plassering av flytende oljeterminaler i våre fjorder, så skal føre- var-prinsippet legges til grunn. Det må stilles strenge miljøkrav av hensyn til fiskeressursene. Senterpartiet krever etablering av flere oljeverndepot i Troms og Finnmark, samtidig som det må inngås avtaler med alle fartøy som kan være hensiktsmessige. Opplæring og øvelser må få økt fokus. Skipstrafikk knyttet til olje og gass langs kysten vår medfører utslipp av ballastvann og må renses før utslipp.

Senterpartiet vil at Troms og Finnmark fylkeskommune skal være en aktiv og offensiv regional deltaker i nord-områdeutviklingen.

Vi vil:

- arbeide for 420-kV linje til Varangerbotn etter eksisterende linjetrase.
- at utbygging av vindmøller skal foregå etter en helhetlig plan i tett samarbeid med berørte kommuner og andre berørte parter og næringer.
- bidra til utbygging av fiberkabler for internett til lokalsamfunn i hele Troms og Finnmark.
- at fylkeskommunene i Nord-Norge må videreutvikle og styrke sitt samarbeide om tilrettelegging for petroleumsvirksomhet gjennom Nordnorsk petroleumsråd.

- arbeide aktivt for ilandføring og videreføring av petroleumsfunn utenfor kysten av Nord-Norge, og at oljen fra Johan Castbergfeltet ilandføres.
- at staten må ta et større ansvar for oljeberedskapen langs kysten i nord. Tilgjengelig teknologi må benyttes i oljevernberedskapen som plasseres slik at den er raskt tilgjengelig. Beredskapen må dimensjoneres og tilrettelegges for særlig sårbar natur og havområder, slik at olje og gassproduksjon ikke skal true våre fiskeressurser.
- sikre rekruttering fra landsdelen gjennom å utvikle nordnorske utdanningstilbud for oljebransjen der oljeindustrien mobiliseres og forpliktes til å delta i utviklingen av disse, samt bruke disse tilbudene for sine egne opplæringsbehov.
- at det etableres en avdeling av Petroleumstilsynet i Harstad, og at Harstad-avdelingen av Oljedirektoratet styrkes og utvides.
- at bygging av gasskraftverk skal baseres på full CO₂-rensing.
- at det ikke skal åpnes for olje- og gassvirksomhet i Lofoten, Vesterålen eller utenfor Senja (Nordland 6, Nordland 7 og Troms 2) Det tillates heller ikke konsekvensutredning.

KAPITTEL 2. INFRASTRUKTUR OG SAMFERDSEL

Helhetlig og funksjonell infrastruktur er grunnleggende for hverdagen og utviklinga av Troms og Finnmark. Det gjør fylkeskommunens ansvar for fylkesveier, ferge-, båt- og busstilbud spesielt viktig. Det handler om næringslivets muligheter til å få transportert ut og inn varer, det gjelder folks muligheter til å komme seg til og fra arbeid og skole, det handler om en helt avgjørende forutsetning for vekst og utvikling i samfunnet. Både med bakgrunn i klima/miljø og økonomi er det viktig at man legger til rette for å ta i bruk nye energibærere som elektrisitet i drift av den offentlige transporten i Troms og Finnmark framover.

Den delen av infrastrukturen staten har ansvaret for, er det vel så viktig å ha et sterkt fokus på. Det handler spesielt om å få gjennomslag for viktige grep og prioriteringer som sikrer en framtidsrettet utvikling for Troms og Finnmark, både når det gjelder veg, havner, båt, fly, jernbane, telefoni og bredbånd. Det er svært viktig å fortsatt jobbe for gjennomslag for større tiltak på riksvegnettet i nasjonal transportplan, prioritert av tidligere Troms og Finnmark fylkeskommuner.

2.1 FYLKESVEIENE

Trygge og gode veier er avgjørende for å kunne ha hele Troms og Finnmark i bruk. Standarden på våre veger må være slik at framkommeligheten sikrer innbyggere og næringsliv at behovene i hverdagen løses og at lokalsamfunn kan se framtida lyst i møte. Etterslepet på de 4500 km fylkesveg vi har i Troms og Finnmark er på over 9 milliarder og det er derfor viktig å få gjennomslag for at staten tar et betydelig økonomisk ansvar gjennom et nasjonalt ettersleppsprogram. De nord-norske fylkeskommunene har gjennom en felles «kyst til marked» strategi, dokumentert næringstransportene i landsdelen og den kraftige økningen den har hatt de siste årene, og dokumentert behovet for prioritering av en helhetlig sammenhengende infrastruktur. Dette arbeidet må fortsette sammen med næringsorganisasjoner og andre gode samarbeidspartnere med samme mål.

Vi vil:

- legge til rette for at overføringen av deler av statens vegvesen til fylkeskommunen sikrer kompetanse og kapasitet til å ivareta oppgaven på en best mulig måte
- jobbe for et nasjonalt ettersleppsprogram for fylkesvegene og i særdeleshet viktige næringstransportveier
- ha et sterkt fokus på trafiksikkerhetsarbeidet
- jobbe for å ruste opp fylkesvegtunellene, og være en pådriver for at staten skal ta sin del av det økonomiske ansvaret for dette
- følge opp de vedtatte fylkesveginvesteringene i gjeldende handlingsplaner for fylkesveg i Troms og Finnmark

2.2 KOLLEKTIVTILBUD

Senterpartiet i Troms og Finnmark er opptatt av at kollektivtilbudet fylkeskommunen har ansvar for skal oppleves som enkelt, samordnet, forutsigbart og effektivt for innbyggerne. Buss, båt og fergedrifta som fylkeskommunen har ansvar for må drives og utvikles slik at flest mulig som har behov for, og kan benytte seg av det, opplever det som et tilbud som løser viktige transportbehov i hverdagen. Stortingsflertallet vedtok i 2015 endringer i inntekts-systemet for fylkeskommunene som innebærer betydelig redusert økonomi for drift av båt, ferge og buss for distriktsfylker, det er ikke akseptabelt, og Senterpartiet vil fortsatt arbeide aktivt for at dette skal kompenseres fullt ut av staten. Næringsliv og innbyggere i Troms og Finnmark trenger mere kollektivtilbud, ikke mindre.

Vi vil:

- legge til rette for at flest mulig skal ha muligheten til å kunne velge å reise oftere med buss og at bussforbindelser er samordnet med båt og flyruter.
- gjennom byvekstavtale med staten for Tromsø og Alta, jobbe for at staten bidrar mest mulig for å utvikle nødvendig infrastruktur og kollektivkapasitet
- gjennom samarbeid med stat og aktuelle bykommuner jobbe for tiltak som gir mulighet for vekst i bussbruken
- jobbe for at det i distriktene kan utvikles kollektivløsninger som gir et bedre tilpasset tilbud enn det mange steder er i dag, særlig i veiløse samfunn
- jobbe for at båt og fergetilbudet løser viktige og nødvendige transportbehov for lokalsamfunn og næringsliv i Troms og Finnmark.
- beholde rammebetingelser for drosjenæringen, slik at en sikret et godt tilbud i hele fylket.
- følge opp de vedtatte investeringstiltakene i henhold til Troms og Finnmark fylkeskommune.

2.3 SKREDSIKRING

Troms og Finnmark har noen av de største utfordringer knyttet til rasutsatte strekninger, særlig på fylkesveg. Senterpartiet vil jobbe hardt for at nasjonal skredsikringsplan følges opp med tilstrekkelige statlige midler, slik at nødvendige prioriterte skredsikringstiltak kan gjennomføres for næringsliv og innbyggerne på fylkesvegnettet. Sammen med øvrige fylker i nasjonal skredsikringsgruppe har man krevd en nasjonal rassikringsplan som gjør at rassikringsbehovene løses over en 12 års periode. Tradisjonelt har skredsikringstiltak i Norge hatt hovedfokus på relativt kostnadskrevenne fysiske tiltak som skredvoller, tunneller, bruer og omlegging av vei. Muligheten for å benytte mindre kostnadskrevenne tiltak som såkalte skredtårn, der overvåkning og utløsning av skred inngår som tiltak, må også vurderes for å ha mulighet til å gjennomføre effektive tiltak på flere veistreknninger innenfor de økonomiske rammene som stilles til rådighet.

Vi vil:

- jobbe for et nasjonalt rassikringsprogram, der man får sikret viktige rasutsatte riks- og fylkesvegstrekninger
- jobbe for økt bruk av aktiv skredkontroll og varsling som skredsikringstiltak
- følge opp allerede vedtatte prioriteringer av skredsikringstiltak i Troms og Finnmark

2.4 FLY

Flyplassene og flytilbudet til og fra flyplassene i Troms og Finnmark er en særdeles viktig del av den helhetlige infrastrukturen for innbyggere og næringsliv. Fram til i dag har dette utelukkende vært et statlig ansvar, men som en del av regionreformen overtar fylkeskommunen ansvar for FOT-rutene, noe som innebærer et betydelig ansvar for flyrutetilbudet i Troms og Finnmark, der fylkeskommunen vil overta statens ansvar for kjøp av et flyrutetilbud som er svært viktig for samfunnet, og som ikke løses rent kommersielt. I den sammenheng er det viktig at det samlede flytilbudet ikke bare handler om muligheten for å reise nord – sør i Norge, men like viktig for intertrafikk i landsdelen.

Vi vil:

- jobbe for å sikre dagens flyplass-struktur
- jobbe for å videreutvikle flyrutetilbudet inn og ut av Troms og Finnmark, men vel så viktig internt i Troms og Finnmark.
- at når fylkeskommunen overtar ansvaret for dagens statlige kjøp av flyruter (FOT-rutene) må dette ivaretas på en måte som bidrar til et tilbud som løser viktige transportbehov på en best mulig måte.
- gjennomføre forlenging av rullebaner i henhold til nasjonal transportplan.

2.5 JERNBANE

Troms og Finnmark har ingen direkte jernbaneforbindelse, men en betydelig del av varetransporten kommer til området via jernbane (Ofotbanen). Framtidas transport- og miljøutfordringer gjør at det for Senterpartiet er viktig å jobbe framtidig jernbaneforbindelse fra Ofotbanen og nordover og en jernbaneforbindelse til Finland og vurdere jernbaneforbindelse til Russland.

Vi vil:

- jobbe for at pågående utredning av Nord-Norgebanen resulterer i at Stortinget gjør beslutninger i behandlingen av neste nasjonal transportplan, som innebærer vedtak om bygging av en Nord-Norgebane
- jobbe for realisering av jernbaneforbindelse til Finland og vurdere Kirkenes-Russland. Det kreves gode konsekvensutredninger før endelig beslutning tas.

2.6 SJØFART

Økningen av den samlede transporten inn og ut av fylket og landsdelen gjør at det må tas politiske grep som legger til rette for mere transport fra vei til sjø. Senterpartiet er opptatt av at det utvikles og etableres nye og framtidsrettede muligheter for sjøtransport. Oppfølging av nasjonal transportplan i forhold til havneinfrastruktur er også svært viktig for å muliggjøre økt sjøtransport framover

Vi vil:

- bidra til at en større del av godstransporten kan flyttes til sjø
- jobbe for at Hurtigruta fortsatt skal ha en viktig rolle i godstransporten for mange steder langs kysten
- delta aktivt i arbeidet med den nordlige maritime korridor
- jobbe for å sikre nødvendig godstransportkapasitet langs hele kysten av Troms og Finnmark

2.7 KOMMUNIKASJON, BREDBÅND/FIBER/MOBILDEKNING.

Senterpartiet mener at posttjenestene er en viktig del av den totale infrastrukturen i samfunnet, det er derfor viktig å jobbe for å sikre grunnleggende posttjenester i hele fylket. Breiband og fast- og mobiltelefon er viktig infrastruktur som alle innbyggere skal ha tilgang til. Det er en offentlig oppgave å sikre god tilgang til posttjenester, breiband og teletjenester i hele landet, til lik pris. Staten har et udiskutabelt ansvar for å sikre telefonitjenester for alle, og Senterpartiet vil fortsatt stå på for at det skal være en realitet.

Troms har gjennom Bredbåndsfylket Troms AS vist hvordan bredbåndsutbygging kan gjøres, ved at man nå har 100 % dekning av høykvalitet bredbånd frem til alle kommunesentra i fylket. Senterparti mener det må gjøres videre grep for å sikre etablering av høyhastighets fiberaksess i alle deler av fylket i samarbeid med kommunene og øvrige naturlige samarbeidspartnere, når staten ikke synes å ville ta sitt ansvar for å sikre dette.

Vi vil:

- jobbe for å få realisert stamfiber til alle kommunene også i Finnmark, slik man har gjort gjennom Bredbåndsfylket Troms AS i Troms
- jobbe for at staten i mye større grad bidrar til å finansiere utbygging av lokale aksessnett
- jobbe for at staten tar sitt ansvar for at innbyggere og næringsliv i hele Troms og Finnmark har tilfredsstillende post og telefoniløsninger
- sikre bemannet kystradio i Vardø
- jobbe for full DAB dekning i hele fylket.

2.8 FISKERIHAVNER

Stortinget har vedtatt at fylkeskommunene skal overta ansvaret for fiskerihavner fra staten (Kystverket). Fiskerihavnene er en helt avgjørende infrastruktur for fiskerinæringa i Troms og Finnmark. Det er svært viktig at fylkeskommunen sikrer seg nødvendig kompetanse og ressurser til å ivareta dette ansvaret slik at fiskerinæringa gis drifts og utviklingsmuligheter framover. Der fiskerihavnene også er, og kan være viktig for annen nærings- og samfunnsutvikling må dette ivaretas på en god måte.

Viktige prioriteringer:

- når fylkeskommunen overtar ansvaret for fiskerihavnene fra staten sørge for tilstrekkelig kapasitet, økonomi og kompetanse for å ivareta den for kystsamfunn og næringsliv grunnleggende infrastruktur.
- følge opp de vedtatte prioriteringene av fiskerihavntiltak i Troms og Finnmark
- jobbe for at Troms og Finnmark, som har de største udekkede behovene for tiltak på fiskerihavnene gis økonomisk mulighet til å gjennomføre nødvendige tiltak

KAPITTEL 3. KOMPETANSE, OPPLÆRING OG FORSKNING.

3.1 VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Fylkeskommunens ansvar for opplæringstilbud for ungdom og voksne skal gis høy prioritet, og er en av de viktigste regionale utviklingsoppgavene for fylkeskommunen. Fylkeskommunen skal legge til rette for at ungdom og voksne skal få høy kvalitet på den opplæringen de har rett til. For å sikre dette, mener vi at utdanning fortsatt må være en offentlig oppgave, og at det må være et offentlig ansvar at skolene har høy kvalitet på utdanningen i hele fylket.

Senterpartiet tar det store frafallet i videregående skole på alvor. Vi vet at det gir store utfordringer-både for samfunnet og den enkelte. Forebygging av frafall krever høyt fokus i tida framover, både på de faglige og de sosiale aspektene ved opplæringen.

Vi vil:

- at flest mulig elever kommer inn på sitt førstevalg nær sitt hjemsted
- legge til rette for en desentralisert skolestruktur gjennom offensiv satsing på teknologi og nye pedagogiske og organisatoriske modeller
- at flest mulig skal få bo hjemme første året av sin utdanning. Opprettholde tilbudet med LOSA og videreutvikle nettbasert læringstilbud.
- at den videregående opplæringen utvikler utdanningstilbud som korrelerer med behovene for faglært arbeidskraft i næringsliv og i offentlig sektor.
- arbeide for en skolestruktur som gir flest mulig elever muligheten til å bo hjemme under utdanningen. at dagpendelavstand skal være et viktig kriterium i utvikling av tilbudsstrukturen i fylket.
- at man ved enhver endring av skole og tilbudsstruktur har en god dialog med alle berørte parter.

- at de videregående skolene får ressurser til utvikling av nye metoder for tidlig veiledning av elever i overgangen ungdomsskole – videregående skole, for eks. utplassinger av ungdomsskoleelever i den videregående skolen.
- at elevdemokrati og elevmedvirkning har en sentral plass i opplæringen.
- fortsette satsingen på opplæring i entreprenørskap gjennom ungdomsbedrifter. Videre utvikling- og etablering av entreprenørskap som utdanningsmulighet til de ulike programområdene.
- at skolene får økte ressurser til oppgradering av undervisningsutstyret. Dette gjelder spesielt de yrkesfaglige skolene som har stort behov for fornying og oppgradering av undervisningsutstyret. Mange skoler har i dag behov for moderne fagrom, verksteder og tilstrekkelig kontorplass for lærerne.
- iverksette tiltak for å forebygge det store frafallet i videregående skole, samt oppfølgingstiltak for de som velger å slutte på videregående skole.
- ha fokus på det fysiske arbeidsmiljøet i de videregående skolene. Oppgradering av ventilasjon og økt bygningsmessig vedlikehold må prioriteres.
- legge til rette for satsing på realfag og ny teknologi både i studiespesialiserende programområder og i de yrkesfaglige programområdene, der blant annet programmering er et viktig satsingsområde.
- satse på etter- og videreutdanning for lærere og skoleledere, med sikte på å få til forutsigbare ordninger for den enkelte ansatte
- stimulere til økt opplæring i internasjonalt arbeid – spesielt i nordområdene. Skolene må stimuleres til økt satsing på samarbeid med skoler og næringsliv i samsvar med de samarbeidsavtalene fylkeskommunen har med fylkeskommuner i Russland.
- arbeide for å videreutvikle regionale karrieresenter som skal ha ansvaret for rådgivningstjeneste i den videregående skolen, samt i overgang grunnskole, videregående skole og videregående skole, universitet/høgskole
- at de som fullfører yrkesfaglig utdannings sikres muligheter for lærlingplass
- at skolebibliotekene ivaretas og utvikles som gode læringsarenaer som fremmer trivsel og intellektuell utvikling
- at elever og lærlinger skal ha rett på et kollektiv- og kulturkort som gir rabatter når man reiser
- at borteboere skal sikres et godt og sikkert tilbud ved hjelp av elevhybler eller vertsfamilier
- at reiseruter gir reelle muligheter for borteboere å reise hjem i helgene.
- opprettholde et bredt tilbud av fylkeskommunale og landslinjer
- styrke samisk undervisning i den videregående skolen.
- at de videregående skoler tar en aktiv rolle i læremiddelprosjekter når det gjelder samiske læremidler
- jobbe for at nedskrivningsordning for studielån videreføres.
- jobbe for at borteboende elever under 18 år kan få en utvidet stipendordning

3.2 VOKSENOPPLÆRING

Senterpartiet er opptatt av at voksne som har behov for videregående opplæring sikres et godt tilbud. Spesielt viktig er det at fylkeskommunen gir unge voksne som har brukt opp retten til videregående opplæring reelle muligheter til å få gjennomført videregående opplæring, noe som også er viktig for voksne med behov for rekvalifisering.

3.3 FAGSKOLEUTDANNING

Senterpartiet vil styrke yrkesfagenes status og satse kraftig på å øke antallet lærlingeplasser. Vårt mål er å øke rekrutteringen til yrkesfag, skaffe flere lærlingeplasser, bedre kvaliteten på fagopplæringen og redusere kostnadene ved å ta fagopplæring. Yrkesfagene er en viktig arena for det utvidete kunnskapsbegrepet der praktisk utøvelse av faget gir grunnlag for teoretisk forståelse. Samtidig som yrkesfagene har mye praksis, må fellesfagene være relevante og tilpasset utdanningsløpet.

Mange lærlinger har en kostnadsulempe som følge av at de må bo på hybel i læretida. I 2016 vedtok regjeringa å gjøre borteboerstipendet til en behovsprøvd ordning. I praksis betyr det at man påfører borteboende lærlinger en dårligere økonomi enn andre elever. Senterpartiet mener dette er dårlig distriktspolitikk, og at det vil ha en

negativ effekt på rekrutteringen av ungdom til yrkesfagene. Senterpartiet vil avvikle behovsprøving av bostipend, slik at dette igjen blir en universell ordning for borteboende elever. I tillegg foreslår Senterpartiet å øke stipendandelen.

Vi vil:

- at det i offentlige anbud blir lagt inn krav om at leverandører og underleverandører har lønns- og arbeidsvilkår etter gjeldende hovedregler i arbeidslivet, lærlingplasser og at de er registrert i norske skatte- og avgiftsregister. stille krav om minst tre lærlingplasser per 1000 innbygger i kommunen, og minst tre per 5000 innbygger i fylkeskommunen.
- øke lærlingtilskuddet.
- at det stilles krav til bedrifter ved anbudsinngåelse om at de må være lærebedrift og at de må ha lærling på oppdragsstedet. Dette må også gjelde utenlandske bedrifter.
- at fylkeskommunene i samarbeid med bedrift og opplæringskontor skal ha hovedansvaret for oppfølging av yrkesfagelever gjennom hele det fireårige løpet (både læretid og skoletid). Lærlingene skal ha tilgang til skolens oppfølgingstjeneste som sosiallærer, skolehelsetjeneste og rådgivningstjeneste.
- tilpasse fagbrevene bedre til arbeidslivets behov. Det innebærer eventuelt endring og avvikling av enkelte fagbrev slik at de bedre reflekterer de yrker og kompetanser som etterspørres.
- satse på internasjonal utveksling, også for lærlinger.
- sikre fagskole tilbudene i samarbeid med næringslivet
- styrke og videreutvikle fagskolen også innenfor maritime fag
- etablering av «blått kompetansesenter» styrkes

3.4 HØYERE UTDANNING

Senterpartiet er opptatt av at Universitetet i Tromsø Norges arktiske universitet, skal holde høy standard på forskning og utdanning. Ved å bruke disse institusjonene til ulike oppdrag i fylket, vil det utvikles kompetanse som ulike lokale brukere kan dra nytte av. Det er viktig at disse institusjonene blir kjent med næringslivets og samfunnets behov for utvikling av høyere kompetanse. Utdanning, veiledning og forskning som tilpasses disse behovene vil være sentrale betingelser for den samfunnsutviklingen landsdelen står overfor.

Senterpartiet vil arbeide for at fylkeskommunen bidrar til at høyere utdanning kan desentraliseres, slik at videreutdanning og kompetanseheving kan bli rimeligere for deltakerne og oppdragsgivere, og faktisk mulig å gjennomføre ved studiesentre i Troms og Finnmark. Blant annet kan bredbånd og IKT gjøre dette relativt enkelt å få til gjennom etablert infrastruktur og systemer som kommuner samarbeider om. Universitet og høyskoler også i Troms og Finnmark har fortsatt en vei å gå når det gjelder å se at alt ikke trenger å skje på Campus, og at kommuner, næringsliv og innbyggerne kan og skal ha innflytelse på etterspørselen av tilbud. Senterpartiet vil arbeide for å stimulere til samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene og etablerte strukturer for utvikling av lokale læringsarenaer i distriktene gjennom studiesentrene. Dette vil gi befolkningen økt mulighet å ta etter- og videreutdanning nært der de bor.

Vi vil:

- styrke høyere utdanning for å sikre kompetent arbeidskraft i fylket.
- arbeide for at universitetet skal tilby mer distribuert utdanning til distriktene gjennom flere styrkede campuser, studiesentre osv., for å gi befolkningen mulighet å ta etter- og videreutdanning nær der de bor.
- arbeide for økt samhandling mellom universitetet, kommuner og næringsliv for utvikling av desentraliserte utdanningstilbud.
- utrede Politiutdanning ved den samiske høyskole i Kautokeino

KAPITTEL 4. KULTUR, IDRETT, FOLKEHELSE OG FRIVILLIGHET

Senterpartiet anser vår flerkulturelle arv fra de «tre stammers møte» som en styrke. Vi ønsker å ivareta og videreutvikle den levende folkekulturen som i dag eksisterer i fylket ved å legge til rette for kunst- og kulturarrangementer. Senterpartiet anser det frivillige arbeidet fra organisasjoner og idrettslag som viktige bærebjelker i samfunnet vårt. Idrett og fritidsaktiviteter er også viktige ingredienser for en god folkehelse og livsglede. Vi ønsker å utvikle et fylke med en stolt identitet og et sterkt samhold.

4.1 KULTUR OG KULTURARV

Vi vil:

- få på plass flere kulturelle møteplasser i fylket, der fellesrom og fellesområder skal være med i planleggingen av utearealer, boligområder og offentlige bygg.
- at alle kommuner sikrer at nye innvandrere og innflyttere får et introduksjonsmøte med frivilligheten som finnes lokalt.
- sikre gode rammevilkår for bygde- og folkekulturen, der lokalt initiativ og engasjement belønnes.
- at profesjonell kunst og kultur gis arenaer og utviklingsmuligheter
- at samisk, kvensk og finsk språk benyttes aktivt i kulturformidlingen.
- styrke folk til folk samarbeidet mellom Norge, Finland og Russland
- yte tilskudd til kulturarrangement som fungerer som gode møteplasser på tvers av både generasjoner og kommunegrenser.
- støtte forskning og formidling på samisk, kvensk og norsk bonde- og kystkultur
- støtte forskning og formidling på den nordnorske krigshistorie
- stimulere til grenseløst samarbeid mellom kommuner og fylker for å sammen styrke kultursektoren.
- styrke kunst- og kulturformidling rettet mot skoler og barnehager. Særlig er det viktig å få økt den nasjonale satsinga på den kulturelle skolesekken
- prioritere innovativ og nytenkende formidling av kulturhistorie.

4.2 KULTURINSTITUSJONER OG VIRKSOMHET.

Vi vil:

- styrke museene og legge til rette for forskning på og formidling av kulturarven vår
- at Polarmuseet i Tromsø utvikles til et sterkt nasjonalt polarmuseum.
- at museumsarbeid, spesielt rettet mot kystkultur, innlandskultur og polaraktiviteter styrkes og videreutvikles.
- at arbeidet med forsvarshistorie ved Troms Forsvarsmuseum avdelinger styrkes
- at Alta museum opprettholder sin unike posisjon som verdensarvsenter for bergkunst
- styrke folkebibliotekene og øke tilgjengeligheten for alle brukergrupper. En viktig utfordring er her også å utvikle innholdet på breibåndstilbudet til bibliotekene slik at mulighetene dette gir styrker bibliotekenes rolle.
- utvide og styrke utdanningstilbud innen kunst og kultur
- at ansatte på kulturinstitusjoner også skal fungere som inspiratorer for kulturaktiviteter ute i distriktene
- støtte utviklingen av kulturinstitusjonenes rolle i møtet med turistnæringen
- utvikle nasjonalt museum for kvæner og norskinner i Vadsø. (Rujija)
- at Bååstede, som betyr å flytte hjem samiske kulturminner må videreføres.
- at profesjonell og samisk kunst og kultur gis arenaer og utviklingsmuligheter
- utvide og styrke utdanningstilbud innen kunst og kultur, herunder også samisk kunst og kultur
- at ansatte på kulturinstitusjoner også skal fungere som inspiratorer for kulturaktiviteter ute i distriktene
- støtte utviklingen av kulturinstitusjonenes rolle i møtet med reiselivsnæringen
- Styrke lokalkultur gjennom ulike prosjekter som f.eks Fotefar i nord og Kirkegårdskultur.

- At Festspillene i Nord-Norge opprettholder sin posisjon som nasjonal kultur- og musikkfestival.
- Arbeider for å få realisert samisk kunst og kulturmuseum i Karasjok.

KAPITTEL 5. HELSE

Som en del av de helt nødvendige samfunnsfunksjonene er det avgjørende at landsdelen har en tilfredsstillende helsetjeneste på alle områder. Samhandlingen mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten må videreutvikles med fokus på likeverdighet i forhold til hvor du bor. Og alltid må prinsippet være at: pasienten/brukeren skal være i fokus.

Senterpartiet er opptatt av å bidra positivt til at kommunene klarer å løse utfordringene gjennom styrking av distriktmedisinske senter i tillegg til lokalmedisinske senter der det er naturlig, utvikling av interkommunale samarbeider, legevaktsamarbeider osv.

Senterpartiet ønsker å opprettholde akuttberedskapen i hele landsdelen.

Senterpartiet ønsker at omsorgstilbud til eldre skal innebærer meningsfulle dager og tilbud om daglig aktivitet. Kvaliteten og kapasiteten i eldreomsorgen må bedres. Fagfeltet lindrende pleie er i utvikling og Senterpartiet vil styrke dette tilbudet for alle pasienter som ikke kan helbredes, slik at de får best mulig livskvalitet.

Fylkeskommunen har fått et forsterket ansvar for «Folkehelsen» som må ivaretas. Nasjonale føringer i forhold til «Folkehelsevisjonen» må støttes i alle lokalsamfunn. Frisklivs-sentraler er viktige brikker i dette arbeidet.

UiT Norges Arktiske Universitet og tannlegeutdanningen i Tromsø er viktige i utviklingen av gode helsetilbud i landsdelen. Senterpartiet vil bruke all sin politiske innflytelse på å videreutvikle disse institusjonene, fordi de er fundamentet i utdanning av helsepersonell og forskning og utgjør et viktig fundament i tryggheten til befolkningen i Nord-Norge.

Vi vil:

- sikre økonomisk trygghet for helseinstitusjonene og et finansieringssystem som gir forutsigbarhet
- arbeide for sterkere demokratisk styring av helseforetakene
- arbeide for opprettholdelse og styrking av desentralisert sykepleierutdanning
- styrke av eldreomsorgen, slik at den fremmer de gamles verdighet
- opprette fødeavdeling og akuttavdeling i Alta.
- at i alle helsetilbud, tjenester og forebyggende tiltak skal det ivaretas at den samiske befolkningen får et likeverdig tilbud på sitt språk
- at spesialisthelsetjenesten må videreutvikles med fokus på likeverdighet uavhengig av etnisitet, bakgrunn og i forhold til hvor du bor. Og alltid må prinsippet være at: pasienten/brukeren skal være i fokus
- etablere ambulanshelikopter tjeneste i Finnmark

5.1 FOLKEHELSE

Folkehelsearbeid må styrkes på alle forvaltningsnivå og i alle samfunnssektorer, gjennom samarbeid som forplikter, fordeler ansvar og stimulerer til handling. Vi må tørre å iverksette tiltak basert på erfaring og kunnskap ervervet gjennom forskning og utprøving, og Senterparti vil legge til rette for at kommunene kan drive aktivt folkehelsearbeid gjennom å gi økonomiske rammer for eksempelvis frisklivssentraler.”

Det er viktig å legge til rette for turstier i hele fylket, dette innebærer samarbeid med grunneiere.

Vi vil:

- at visjonen «folkehelsen» blir et begrep for alle og støtte tiltak som reduserer «dørstokkmila»

- at gode samarbeidsprosjekt med frivillige og grunneiere med tanke på at «marka er for alle»
- arbeide for styrking av frivillighetssentraler og den frivillige innsats som gjøres f.eks. i forbindelse med eldreomsorgen
- at alle kommuner skal låne ut øvings- og møtelokaler til frivillige organisasjoner gratis.
- at frivillige organisasjoner får ta aktivt del i utformingen av SFO-tilbudet lokalt.
- at nasjonale og internasjonale idrettsarrangement støttes og legges til fylket.
- støtte etableringen og utviklingen av Frisklivssentraler i alle kommunene.
- utvikle gode tilbud opp mot kostholdsveiledning
- sørge for at folkehelsearbeid opp mot overvekt med fokus på fysisk aktivitet og kosthold startes tidlig
- støtte forskning på folkesykdommene som er utbredt i fylket

5.2 TANNHELSE

Den offentlige tannhelsetjenesten i landsdelen preges av tannlegemangel. Utdanningen i Tromsø vil avhjelpe på dette framover. Men det er nødvendig å se på også andre kreative rekrutteringsgrep for å løse utfordringene på kort sikt. Senterpartiet mener det er viktig å sikre en desentralisert tannhelsetjeneste.

Vi vil:

- arbeide for gode samarbeidsløsninger mellom privat og offentlig tannhelsetjeneste
- at det utdannes nok tannleger for landsdelen
- at opplysningsarbeid for god tannhelse bør prioriteres
- jobbe for gratis tannhelsetjenester for alle, dekket av folketrygden

5.3 FOREBYGGING OG ETTERVERN AV PSYKISK OG FYSISK HELSE.

Senterpartiet er opptatt av at helsetjeneste-tilbudene skal gis mest mulig der du bor. Senterpartiet vil fortsette å utvikle en høyt kompetent tjeneste til befolkningen i alle ledd av helsetilbudet fra kommunehelsetjeneste til spesialisthelsetjeneste. Særlig når det kommer til rus/psykiatri er dette viktig.

Senterpartiet er opptatt av at folk skal føle seg trygge der de bor. Derfor er det også viktig å kunne tilby en god ambulansetjeneste for befolkningen. Vi vil jobbe for kort responstid og en styrking av ambulansetjenesten i fylke.

Vi vil:

- at akuttberedskapen i distriktene ikke reduseres
- at tjenestetilbudene skal ha pasienten i fokus, ikke økonomi og geografi
- si Nei til sammenslåing av UNN og Finnmarksykehuset
- Opprettholde Harstad, Hammerfest og Kirkenes sykehus
- styrke rus- og psykiatritilbudet med bedre ettervern og oppfølgingstilbud nær brukerne og styrke tilbud til unge som sliter med psykiske vansker
- at distriktmedisinsk senter, sykestuene og fødestuene styrkes til beste for innbyggerne i regionen, slik at folk kan få mulighet til å få helsetjenester nært der de bor
- styrke og videreutvikle Samisk helsepark i Karasjok
- opprette fødeavdeling og akuttavdeling i Alta.
- arbeide for styrking av AMK-sentralene, også med samisk språkkompetanse
- arbeide for en sikker ambulansetjeneste som ivaretar befolkningen i hele fylket med vei- sjø- og lufttransport som tilfredsstiller kravet om anbefalt nasjonalt responstid
- videreutvikle UNN som forsknings og diagnostisk senter for hele regionen.
- sikre videre utvikling av SANKS (samisk nasjonalt kompetansesenter for psykisk helse) og ta tilbudet i bruk i en enda større grad enn i dag
- opprettholdelse og styrking av desentralisert sykepleierutdanning, og stimulerer til å få utdannet flere samiske sykepleiere, helsefagarbeider og andre helsearbeidere.

KAPITTEL 6. KLIMA, MILJØ OG RESSURSFORVALTNING

6.1 KLIMA OG MILJØ

Senterpartiet bygger sin miljø- og klimapolitikk på prinsippet om bærekraftig utvikling. En bærekraftig utvikling møter dagens behov uten å true framtidige generasjoners mulighet til å oppfylle sine behov, og tar vare på livets mangfold på jorda. Senterpartiet er også opptatt av at de miljømål som settes, også må ses i sammenheng med muligheter for næringsutvikling.

Det er gjennom Universitet i Tromsø og en rekke andre fagmiljø i samarbeid bygget opp en meget sterk miljøkompetanse, som må utnyttes både nasjonalt og internasjonalt. Senterpartiet vil arbeide aktivt for videre satsing og samhandling som styrker vår miljø og klimakompetanse, sett i sammenheng med nasjonale satsinger og vår posisjon i Arktis.

Senterpartiet mener at naturen skal forvaltes på en slik måte at man overbringer den i bedre stand til neste generasjon enn den var når man overtok. Denne tankegangen legger vi til grunn for all vår politikk. Senterpartiet har en sterk tro på forvaltertanken; gjennom god forvaltning, basert på kunnskap, skapes de beste resultatene. Mange av de verdiene vi i dag verner om er et resultat av god forvaltning. Denne tradisjonen vil vi slå ring rundt og bygge videre på. Tiltak mot forurensing må ta utgangspunkt i at den som forurenser skal betale, og Senterpartiet mener det er god grunn til å sette miljøutfordringene på dagsorden i langt større grad enn hva som er tilfelle i dag.

Vi vil:

- Jobbe for videreutvikling av våre kompetansemiljøer, med spesielt ansvar for forskning på klima-, miljøproblematikk i nordområdene.
- støtte opp om styrking og videreutvikling av nasjonale og internasjonale møteplasser som også har fokus på klima og miljø i nordområdene, som "Arctic Frontier"
- sette i verk tiltak for å kartlegge og beskytte det biologiske mangfold i havet, og at landet benytter den sterke kompetansen i nord ved kartlegging av risikospørsmål knyttet til marine og arktiske økosystemer.
- bruke kompetansemiljøet i fylket for å bidra til at fylkeskommunen kan ha en pådriverrolle i arbeidet for å begrense forurensing på tvers av landegrensene
- ta vare på kulturlandskapet ved at landbrukspolitikken gjør det mer attraktivt å utnytte lokale ressurser i matproduksjonen.
- jobbe for økt nasjonal satsing på forskning og utvikling i samarbeide med næringslivet for å utvikle verdens mest miljøvennlige industri
- skjerpe overvåkingen av utsatte hav- og kystområder, gjennom optimal utnyttelse av sivile og militære kapasiteter til overvåkning og beredskap. Senterpartiet vil arbeide for en langt bedre oljevernberedskap langs kysten av Nord-Norge.
- at regionalt forsknings- og utviklingsarbeid får støtte til en bedret miljø- og ressursforvaltning.
- at kollektivtilbudet gjøres mere fleksibelt der de største miljøgevinstene kan hentes.
- Legge til rette for satsing på miljøvennlige transportløsninger.
- Ta initiativ til, og legge til rette for etablering av transportløsninger som benytter lav- og nullutslippsteknologi, som elektrisitet, bioetanol/biodiesel og hydrogen.
- Videreutvikle samarbeidet gjennom fylkeskommunens initiativ til etableringen av nettverket klimapartnere

6.2 ROVVILT

Rovdyrforvaltning

Senterpartiet vil ha en rovviltforvaltning som er forankret i lokalsamfunnene og som sikrer artsmangfoldet gjennom en felles nordisk rovviltforvaltning. En aktiv bruk av utmarka er mange steder i ferd med å bli ødelagt på grunn av en feilslått rovviltpolitikk. Bruk av utmarka til beiting er en miljøvennlig form for matproduksjon som også er viktig for å opprettholde det biologiske mangfoldet.

Dagens rovdyrpolitikk undergraver tilliten mellom forvaltning og lokalsamfunn. Senterpartiet vil ha en mer lokal forvaltning. De som kjenner problemene på kroppen, må også ha innflytelse over hvordan den praktiske forvaltningen skal være. Uttak av skadedyr er storsamfunnets oppgave og uttaket må foregå på en effektiv måte når fellingstillatelse er gitt.

Vi vil:

- arbeide med bestandskartlegging av jerv, gaupe og bjørn og kadaverdokumentasjon og at dette skal være en prioritert oppgave for myndighetene og at dette gis økte ressurser
- jobbe med utredning av ørnebestanden i Finnmark og Troms for eventuell reduisering
- at når kvoter for uttak av rovvilt er fastsatt så skal disse faktisk tas ut. Det skal iverksettes ekstraordinære tiltak der ordinær lisensjakt ikke er tilstrekkelig
- at reindriftas erfaringsbaserte kunnskap skal i større grad innlemmes i rovviltforvaltninga
- Uttak av havørn skal kunne gjøres som forebyggende tiltak der man har store tap.

6.3 FEFO/STATSGRUNN

FINNMARKSEIENDOMMEN / FEFO

Senterpartiet vil jobbe for at fylkeskommunens representanter i Finnmarkseiendommen skal fokusere på å utvikle organisasjonen til en dynamisk og aktiv forvalter som tar et aktivt ansvar for en bærekraftig forvaltning av arealer og ressurser. FEFO må styres etter formålsparagrafen, som er å legge til rette for at grunn og naturressurser i Finnmark fylke forvaltes på en balansert og økologisk bærekraftig måte til beste for innbyggerne i fylket og særlig som grunnlag for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsniv.

- FEFO skal være en profesjonell eiendomsforvalter som er effektivt organisert og som sikres god handlekraft og effektive styrings- og forvaltningsverktøy.
- FEFO skal være en pådriver for kommunalt eierskap til grunnen der det er formålstjenlig for innbyggerne i de enkelte kommunene
- FEFO skal lytte til signalene fra Finnmarks befolkning. Det skal være et forvaltningsorgan til beste for alle innbyggere i fylket, ikke bidra til splittelse og konflikter.
- FEFO skal være en sentral og aktiv aktør i lokal næringsutvikling.
- FEFO skal bidra til idrett- og kulturarrangementer
- FEFO skal være en aktiv aktør i etablering av næringer knyttet til utnyttelsen av mineraler og andre naturressurser. Alle kommuner skal ha gode masseuttak tilgjengelig for befolkningen.
- FEFO skal sammen med lokalt landbruk og næringsliv bidra til at det etableres produksjon av biobrensel i Finnmark
- Finnmarks befolkning skal ikke betale for uttak av ved til eget bruk.
- Småviltjakta reguleres og Finnmarks befolkning gis fortrinnsrett.
- Elgjakt i Finnmark skal fortsatt forbeholdes lokalbefolkningen.
- FEFO gjennomgår sin praksis med avvirkningsavgift og nivået på festeavgift for jordbruksfester med sikte på at praksisen tilnærmer seg jordbruksfester på statsgrunn. FEFO skal ikke være prisdrivende.

Statskog

Statskog er Norges største grunneier og forvalter 20 prosent av Norge. Statskog er organisert som et statsforetak og eierskapet forvaltes av landbruks- og matministeren gjennom foretaksmøtet. I Troms fylke forvalter Statskog ca. 40 % av arealene, ca. 10 000 km².

Vi vil at Statskog:

- skal tilbakeføre større verdier av det som skapes i Troms.
- skal bidra sterkere økonomisk til næringsutvikling, verdiskaping og samfunnsutvikling i Troms.
- skal forvalte, drive og utvikle statlige skog- og fjelleiendommer bærekraftig og effektivt i Troms.

- skal ivareta og utvikle alle verdier på fellesskapets grunn.
- skal legge til rette for utleie, kjøp, salg og makebytte av eiendommer i Troms.
- skal samarbeide med andre grunneiere for gode og avklarte rammeforutsetninger.
- skal være en garantist for allmennhetens tilgang til jakt og fiske på akseptable vilkår
- skal gi folk flest enklere tilgang til å bruke naturen og få gode naturopplevelser.
- gjennom samarbeid ta hensyn til rettighetshavernes interesser.
- skal unngå mer vern i medhold av naturvernlovgivningen.

Kapittel 7. URFOLK OG NASJONALE MINORITETER

Det norske fellesskapet er mangfoldig. Vårt urfolk, samene, og våre nasjonale minoriteter, kvener/norskfinne, skal alle kunne ta vare på og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt næringsliv og sitt samfunnsliv.

Senterpartiet vil at Sametinget skal ha et hovedansvar for å utvikle samisk språk, kultur, næringer og rettigheter på samenes eget grunnlag. Senterpartiet vil sikre Sametingets konsultasjonsrett med regjering og storting. Statlige myndigheter må ha klare rutiner som sikrer at konsultasjonsretten blir oppfylt i alle saker av betydning for den samiske befolkningen. Senterpartiet mener det er viktig å beholde og videreutvikle et godt samarbeid med Sametinget, og å få til gode prosesser og løsninger sammen for å få realisert store deler av de samiske utfordringene i den største samiske regionen i landet, Troms og Finnmark.

Senterpartiet vil:

- styrke rammevilkårene for næringsutøvelse i samiske bosettingsområder.
- sikre tradisjonelle rettigheter til fiske for befolkningen i de sjøsamiske områdene.
- bevare og videreutvikle landbruket i de samiske kjerneområdene.
- aktivt støtte opp om det samiske sivilsamfunnet og de nasjonale minoritetenes organisasjoner.
- styrke arbeidet for de samiske språkene og de andre nasjonale minoritetsspråkene i Norge, særlig ved å styrke Sametinget og det kommunale ansvaret for dette.
- følge opp handlingsplanen for samiske språk og stortingsmeldingen om samepolitikken. Samisk språkopplæring i skoler og barnehager må styrkes og elever i samiske områder må kunne velge å lære samisk i stedet for sidemål.
- styrke kulturminne- og museumsarbeidet for samisk kultur og nasjonale minoriteter.
- arbeide for at det utdannes flere helse- og sosialarbeidere med samisk språk- og kulturkompetanse og sikre tilgangen på samiske tolker ved helseinstitusjoner.
- få til et godt samarbeid med Sametinget for å oppfylle samelovens språkregler i alle deler av tjenestene og forvaltningen av Troms og Finnmark, samt få til gode prosesser og løsninger sammen for å oppfylle punktene i avtalen mellom Troms og Finnmark Fylkeskommune.

KAPITTEL 8. UNGDOM

Troms og Finnmark er et fylke med store muligheter for ungdom. Senterpartiet vil arbeide for at hver enkelt opplever å mestre og lykkes i sitt liv.

Senterpartiet vil gjøre det mer attraktivt å bosette seg i Troms og Finnmark. Det skal være enkelt å etablere næring, vi skal ha gode utdanningstilbud, vi vil bidra til å skape positive holdninger og en inkluderende kultur, ha gode tilbud innen psykisk helse og legge til rette for fysisk aktivitet. Det skal være muligheter for å utvikle talenter, både kunstnerisk og sportslig. Vi skal bidra til et grønnere miljø og et inspirerende ungdomsmiljø. Vi vil bygge et fremtidsretta fylke som ungdom ønsker å bo i etter endt utdanning.

Vi vil:

- videreføre ordningen med elev- og lærlingeombud i det nye fylket.
- ha en skolehelsetjeneste som samhandler med elevene for å gi dem best mulig støtte i deres videre utvikling. Elever som bor på hybel må vies særlig oppmerksomhet, dette er et viktig tiltak i et fylke med stort frafall på den videregående skole.

- ha en målsetting om at alle elever i Troms og Finnmark skal få erfaring fra elevbedrift og ungdomsbedrift i løpet av grunnskolen og den videregående skolen.
- bidra til at fylkeskommunen skal være en pådriver for at trafikk- og kjøreopplæring skal være et undervisningstilbud på videregående skoler i fylket.
- arbeide for at kommunene realiserer flere ungboprojekter slik at det blir lettere for ungdom å komme seg inn på boligmarkedet.
- at skoleungdom må få samme reisebetingelser i fylket, uavhengig av bo- og studiested.
- arbeide for et godt kollektivtilbud og gode ungdomspriser på kollektivreiser
- i samarbeid med kommunene styrke rådgivningstjenesten på ungdomstrinnet slik at ungdom kan få god veiledning i valget av videregående opplæring.
- at veiledning om videre vegvalg til høyere utdanning skal starte det første året i videregående skole.
- gjennom omfattende holdnings- og informasjonsarbeid på de videregående skolene bidra til at ungdom velger bort narkotika og andre rusmidler.
- jobbe for rimeligere tannhelsetjeneste for unge og studenter.
- videreføre og videreutvikle ungdommens fylkesting som møteplass mellom ungdom og politikere der ungdom skal være med å sette dagsorden for å skape sin egen framtid.
- stimulere til at ungdom kan flytte hjem etter endt utdanning. Det skal være et bredt tilbud av lærlingeplasser, traineeordninger og jobber i hele fylket.
- at teoridelen til sertifikatet kan tas på lensmannskontor eller servicekontor i kommunene.

KAPITTEL 9 FORSVAR I NORD

Troms og Finnmark er Norges viktigste forsvarsfylke. Målet for vår forsvars- og sikkerhetspolitikk er å hevde norsk suverenitet og sikre nasjonale interesser. Senterpartiet er tilhenger av et folkeforsvar som er til stede i hele landet. Målet for forsvars- og sikkerhetspolitikken er å hevde norsk suverenitet, sikre nasjonale interesser og medvirke til å sikre internasjonal stabilitet. Landets rike ressurser på kontinentalsokkelen og i havområdene stiller krav til forsvars- og sikkerhetspolitikken. Senterpartiet står fast ved at Nordområdene forblir Norges viktigste strategiske satsingsområde. Tilstedeværelse i nord vil derfor være av de viktigste nasjonale oppgavene for Forsvaret. Dette gjelder både for Hæren, Heimevernet, Luftforsvaret og Sjøforsvaret. Senterpartiet er opptatt av å beholde- og videreutvikle dagens basestruktur i nord for Forsvaret.

Senterpartiet mener Norge fortsatt skal basere sin forsvars- og sikkerhetspolitikk på medlemskapet i NATO og aktivt arbeid i FN. Prioritering og ressursbruk ved utenlandsoppdrag skal ikke gå på bekostning av Forsvarets primæroppgave.

Norge må ha et nasjonalt og selvstendig forsvar med egnede kapasiteter på land, i luft og på sjø. Landforsvaret med sine soldater på bakken spiller i de fleste konflikter hovedrollen. I Forsvarets omstillingsarbeid er det avgjørende at Hæren utvikles videre til å bli en moderne landstyrke som kan fylle sin viktigste funksjon – førstelinjeforsvaret. Det er strategisk viktig å sikre tilstedeværelsen og kampkraften i våre to nordligste fylker.

Bærebjelken i folkeforsvaret er verneplikten. Senterpartiet mener at verneplikten gir en demokratisk basis for Forsvaret som sikrer rekrutteringsbasen og mener det er nødvendig å øke antallet som gjennomfører verneplikten.

Et velfungerende Heimevern er særlig egnet til å møte endringene i et uoversiktlig trusselbilde. Dette krever at Heimevernet må være landsdekkende og desentralisert.

Senterpartiet er opptatt av at fylkeskommunen sammen med forsvarskommunene skal arbeide for å legge til rette for en sterk tilstedeværelse av Forsvaret i Troms og Finnmark. I tillegg at fylkeskommunen sammen med forsvarskommunene arbeider aktivt for å legge til rette for regional næringsutvikling med utgangspunkt i Forsvarets tilstedeværelse, basert på totalforsvarskonseptet. Militært personell fra våre allierte bidrar med stor aktivitet i nord. En viktig del av deres aktivitet er å øve, teste utstyr og materiell under krevende forhold, i samarbeid med norske styrker. Senterpartiet vil arbeide for at større deler av alliert trening legges til dagens forsvarskommuner i Indre Troms. Vi vil legge til rette for etablering av flere selskaper som leverer til forsvarsindustrien i

forsvarskommunene, slik at de kan teste produkter og legge større deler av sine utviklingsenheter til disse områdene.

Senterpartiet er opptatt av at fylkeskommunen skal etablere en fast forsvarskoordinator som sammen med kommunene skal legge til rette for faste møteplasser og formalisert samarbeid mellom Forsvaret, forsvarskommuner og andre samfunnsaktører i fylket gjennom en egen samarbeidsavtale. Noe som er viktig for styrket beredskap, informasjonsdeling og koordinering med utgangspunkt i totalforsvaret.

Vi vil:

- sikre et sterkt Forsvar som er rustet for sin hovedoppgave, forsvar av norsk territorium
- opprettholde baser i nord i henhold til våre prioriteringer i Langtidsplanen for Forsvaret 2017-2021
- øke bevilgningene til Forsvaret til minimum 2 % av BNP innen 2024
- kjempe for at flytting av 339-skvadron på Bardufoss stanses, og at det iverksettes en utredning som skal kartlegge konsekvenser av flytting, med tanke på Hærens operative evne og situasjonen rundt samfunnssikkerhet og beredskap i nord. Sikre dedikert helikopterstøtte til Hæren tilsvarende dagens nivå, med minimum 9 militære helikopter på Bardufoss.
- arbeide for at regjeringen opprettholder 2. bataljonen på Skjold, og utarbeider en studie som skal kartlegge hvilke konsekvenser en nedleggelse får for Hærens samlede operative evne. Fire operative manøverbataljoner må legges inn som en forutsetning i arbeidet med neste langtidsplan.
- arbeide for at det nye anskaffelsesprosjektet for stridsvogn som er under utarbeidelse iverksettes i løpet av 2019, slik at vognene kan leveres fra 2021. Ved større materiellanskaffelser skal det forutsettes etableringer nært knyttet avdelingene som skal bruke materiellet.
- arbeide for etablering av forsyningslagre med tilstrekkelig kapasitet i Indre Troms med tilhørende logistikkentre.
- etablere en samarbeidsavtale mellom fylkeskommunen, forsvarskommunene og Forsvaret.
- etablere en fast forsvarskoordinator i fylkeskommunen.
- etablere en større satsing på næringsutvikling i forsvarskommunene basert på Forsvarets tilstedeværelse og alliert trening.
- at fylkeskommunen skal inngå et tettere samarbeid med Forsvaret om desentraliserte utdanningstilbud i fylket, nær Forsvarets avdelinger i forsvarskommunene.
- samarbeide med forsvarskommunene for å sikre flere fastboende forsvarsansatte og økt bosetting av forsvarsfamilier i Troms og Finnmark.
- sikre at gjenoppbyggingen av Porsangmoen(kavaleribataljon) videreføres
- at sjøheimevernet gjenoppbygges og moderniseres.

9.1 BEREDSKAP

Stadig flere er bekymret for beredskapen i Norge og i nord. Økte avstander og svekket lokal tilstedeværelse gjør at mange føler usikkerhet på om de får tidsnok hjelp og bistand dersom ulykken er ute og de ringer nødnummer. Den såkalte «nærpolitireformen» ført til den sterkeste sentraliseringen av politiet som noen gang er gjennomført i Norge. Flere lokalsamfunn har i det siste mistet ambulansetilbudet, og halvparten av kommunene i Norge opplever brudd på responstider for ambulanse.

Reduksjonen av landmakten i Norge svekker både nasjonal sikkerhet og lokal beredskap. Beredskapen i Nord-Norge er betydelig svekket etter at regjeringen har besluttet å flytte 6 Bell-helikopter fra Bardufoss til Rygge. Det er ingen tvil om at dette lager et stort beredskapshull i Nord-Norge, i tillegg til å svekke den militære kapasiteten i nord. Bell-helikoptrene har i lang tid hatt en stor betydning når det gjelder beredskap i landsdelen. Overvåking og kontroll i nordområdene må være en prioritert oppgave. Det er særdeles viktig at vi sikrer kontinuerlig drift innen MPA-operasjoner. Det er behov for fortgang i prosessen med å sikre Kystvakten helikopter til søk og redning, og for å sikre kontroll på norske verdier.

Mange lokalsamfunn og industribedrifter er svært sårbare pga manglende back up løsninger for kraftforsyning. I det grønne skiftet blir El-nettet stadig mer belastet og sårbart. Det må i tillegg til forsterking også etableres alternativ forsyning når El-nett faller ut.

Vi vil:

- lovfeste responstiden for ambulansetjenester i hele Norge og maksimal reisetid til legevakt.
- styrke lokalsykehusene og sikre økt samspill med kommunehelsetjenesten for en bedre lokal beredskap.
- sørge for at målet om at det skal være to politifolk per 1 000 innbyggere skal komme hele landet til gode.
- at politiets responstid skal reduseres i hele landet. Store areal må derfor hensyntas når politistillinger skal fordeles.
- etablere en ny redningshelikopterbase på Bardufoss for å tette beredskapshullet mellom basene i Bodø og Banak, for å styrke beredskapen i nord.
- endre lovgivningen slik at myndighetene også i fredstid kan pålegge private virksomheter som eier og drifter el-forsyning å iverksette beredskapstiltak som er nødvendige i krisesituasjoner.
- sikre og videreutvikle de regionale avdelingene i Veterinærinstituttet som har en nøkkelrolle i beredskap for dyrehelse og mattrygghet.
- sikre at beredskapen er forsvarlig på flere språk i et flerspråklig samfunn som vårt

KAPITTEL 10 INTERNASJONALT ARBEID

10.1 BARENTSAMARBEIDET

Barentsamarbeidet har som intensjon å skape tettere samarbeid innen Barentsregionen. Samarbeidet mellom folk i regionen går flere århundrer tilbake i tid, da man hadde Pomorhandel mellom folk i Nord-Norge og russere helt til Arkhangelsk og de omkringliggende områder. Etter 50 år til kald krig og politisk spenning i nord, ønsket man med etableringen av Barents samarbeidet å styrke de nære relasjonene mellom folk i regionen. - Senterpartiet mener det er viktig å fortsette dette arbeidet mellom Russland, Norge, Finland og Sverige. Troms og Finnmark fylkeskommune og Nordlands fylkeskommune må fortsatt være eiere av Barentsekreteriatet.

- Senterpartiet mener dette verktøyet må styrkes gjennom den nasjonale satsningen på nordområdene
- Senterpartiet ser det som svært viktig at den regionale nordområdepolitikken utformes gjennom et levende regionalt samarbeid.
- Senterpartiet mener at de nordnorske fylkene har sterke felles interesser i å samarbeide tett til landsdelens beste. Dette samarbeidet må videreutvikles og styrkes.
- Senterpartiet vil flytte makt og ansvar fra nasjonalt nivå og til fylkene og kommunene.
- Senterpartiet ser fortsatt regionaliseringen og nordområdesatsingen under ett, og er derfor opptatt av at nye oppgaver innenfor næringsutvikling, regional planlegging, samferdsel, miljø og kultur skal styrke landsdelens utviklingskraft.
- Senterpartiet ser at tette og ofte uformelle bånd mellom innbyggerne i Barentsregionen, er selve fundamentet for folk til folk samarbeidet i regionen. Disse båndene er en forutsetning for å lykkes, også med det offisielle samarbeidet.

Skal Finnmark og Troms og Nord-Norge fremstå som en premissleverandør for utviklingen i nordområdene, er vi nødt til å samarbeide tett om dette i landsdelen. Hvis vi ikke lykkes med det er det en reell fare for at aktører med forankring i Nord-Norge ikke vil være med på å styre utviklingen i nord. Vi må derfor jobbe aktivt for å finne gode samarbeidsmodeller mellom fylkene til beste for landsdelen.

